

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरवार

सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ५(३) र सोको नियमावली, २०६५ को नियम ३ बमोजिम वन तथा वातावरण मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायको २०८० वैशाखदेखि असारसम्म तीन महिनामा सम्पादित कामको अद्यावधिक विवरण

डा. रेवती रमण पौडेल

सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा (३) बमोजिमको विवरण

१ मन्त्रालयको स्वरूप र प्रकृति

वन तथा वातावरण मन्त्रालय नेपाल सरकारको संघीय मन्त्रालय हो । मन्त्रालयमा वन मन्त्री र प्रशासकीय प्रमुखका रूपमा एकजना सचिव रहने व्यवस्था छ । हाल मन्त्रालयमा छ वटा महाशाखा र छव्विसवटा शाखाहरू रहेका छन् । प्रत्येक महाशाखा प्रमुखको रूपमा एकजना सहसचिव रहन्छन् भने शाखा प्रमुखको रूपमा उपसचिव रहने व्यवस्था छ । यस मन्त्रालय अन्तर्गत चार विभाग, एक वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, एक रेड (Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation) कार्यान्वयन केन्द्र समेत गरी छ वटा विभागस्तरीय निकायहरू छन् । यसका अतिरिक्त मन्त्रालय मातहत नेपाल वन निगम लिमिटेड र जडिवुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेड गरी दुईवटा संस्थान, राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेस विकास संरक्षण समिति, वन पैदावर विकास समिति र राष्ट्रिय ताल संरक्षण विकास समिति गरी तीनवटा विकास समिति रहेका छन् । राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषको पनि सम्पर्क मन्त्रालय वन तथा वातावरण मन्त्रालय रहेको छ । वन पैदावर विकास समिति अन्तर्गत सागरनाथ वन विकास परियोजना र रतुवामाई वृक्षारोपण परियोजना संचालित छन् । यो मन्त्रालय मुलतः वन तथा वातावरण क्षेत्रका प्राविधिक जनशक्ति रहेको मन्त्रालय हो । साथै, प्रशासन, कानून, लेखा समूहका जनशक्ति पनि मन्त्रालय छ ।

२ मन्त्रालयको काम, कर्तव्य र अधिकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालयको मूल उद्देश्य नेपालको वनको दिगो व्यवस्थापन तथा वातावरण संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने रहेको छ । वातावरणीय स्वच्छता कायम राख्दै जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकूलनका कृयाकलाप मार्फत जनताको जीविकोपार्जनमा सकारात्मक टेवा पुऱ्याउने पनि मन्त्रालयको जिम्मेवारी भित्र पर्दछ । प्रस्तुत परिप्रेक्ष्यमा वार्षिक तथा आवधिक योजना, दिगो विकास लक्ष्य-२०३० का १७ वटा लक्ष्यमध्ये मूलतः १३ औं लक्ष्य (Climate Action) सँग सम्बन्धित लक्षहरू हासिल गर्ने मार्गदर्शन र नीति अन्तर्गत मन्त्रालयले काम गर्ने गरेको छ । हरित विकासको अवधारणा अनुरूप मानवीय क्रियाकलाप र विकास प्रक्रियालाई वातावरणमैत्री बनाउदै जलवायु परिवर्तनको प्रतिकूल असरसँग अनुकूलित हुने अवस्था सृजना गरी मुलुकको समिष्टगत दिगो विकासमा जलवायु परिवर्तनले पार्ने प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्दै वातावरण संरक्षण गर्ने जिम्मेवारी पनि मन्त्रालयको रहेको छ ।

नेपाल सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ अनुसार यस मन्त्रालयबाट सम्पादन गरिने कार्यहरू निम्नानुसार रहेका छन् -

- १ वन सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड नियमन;
- २ राष्ट्रिय वनको सर्भेक्षण, वर्गीकरण, नापनक्स र सीमाङ्कन;
- ३ निजी वन, सार्वजनिक वन, धार्मिक वन, सामुदायिक वन, साझेदारी वन, कबुलियती वन, चक्ला वन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड ;
- ४ वन्यजन्तु र चराचुरुङ्गी सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड ;
- ५ राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष तथा सिंकार आरक्ष र सिमसार क्षेत्रसम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड योजना तथा कार्यान्वयन ;

2

डा. शिवता रमण पौडेल
सचिव

- ६ हात्तीसार;
- ७ प्राणीउद्यान (चिडियाखाना) सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड;
- ८ मध्यवर्ती क्षेत्र तथा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति र मापदण्ड;
- ९ जैविक विविधता, प्राकृतिक वातावरण संरक्षण, सदुपयोग र स्रोतको व्यवस्थापन;
- १० वन्यजन्तु, जैविक विविधता र वन पैदावार ओसारपसार एवं अपराध नियन्त्रण सम्बन्धी नीति , कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन;
- ११ वन क्षेत्र अतिक्रमण र वन क्षेत्रको भू-उपयोगको परिवर्तन;
- १२ वनस्पति उद्यान र वनस्पति पहिचान तथा अभिलेखीकरण सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड
- १३ हर्बोरियम व्यवस्थापन;
- १४ वनस्पतिहरूको रसायनिक गुणहरूको परीक्षण, प्रयोगशाला, प्रत्यायन, प्रमाणीकरण र गुणस्तर;
- १५ आनुवांशिक स्रोत, दुर्लभ तथा लोपोन्मुख प्रजाति र आयातित प्रजाति;
- १६ वातावरण, जलवायु परिवर्तन, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, न्यूनीकरण सम्बन्धी नीति , कानून र मापदण्ड;
- १७ कार्बन सेवा र कार्बन सञ्चिति;
- १८ अन्तर प्रादेशिक जङ्गल, हिमाल, वन, संरक्षण, सम्बर्द्धन र व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति , कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन;
- १९ अन्तरदेशीय वन तथा वन्यजन्तु सम्बन्धी विषय;
- २० वन, वनस्पति, वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान;
- २१ प्राकृतिक नदी नाला, ताल तलैया, पोखरी, सीमसार एवं जलाधार क्षेत्रको वातावरणीय संरक्षण एवं स्वच्छता कायम सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन;
- २२ वायु र वायुमण्डलको गुणस्तर, मापदण्ड, अनुगमन र लेखाजोखा;
- २३ हरित अर्थतन्त्र सम्बन्धी नीति र मापदण्ड;
- २४ विकिरण, जल, ठोस, तापीय, नाभकीय, विद्युतीय, चुम्बकीय, रसायन, ध्वनी लगायतका प्रदुषण नियन्त्रण;
- २५ हरितगृह ग्यासको मापदण्ड र नियमन;
- २६ राष्ट्रिय स्तरमा वातावरणीय सूचना प्रणाली;
- २७ वातावरणीय प्रभाव अध्ययन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन;
- २८ राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष;
- २९ सशस्त्र वन रक्षक;

3

डा. रेवती रमण पौडेल
सचिव

- ३० मन्त्रालय सम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय;
- ३१ मन्त्रालय सम्बन्धी सार्वजनिक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन;
- ३२ नेपाल वन सेवाको सञ्चालन ।

३ मन्त्रालयमा रहने कर्मचारी संख्या र कार्य विवरण

मन्त्रालयमा जम्मा १२९ जना निजामती कर्मचारीको दरबन्दी रहेको छ । यी मध्ये अधिकांश प्राविधिक कर्मचारीको दरबन्दी रहेको छ भने प्रशासनिक र कानून सेवाका कर्मचारीहरु पनि रहेका छन् । मन्त्रालयमा कार्यरत १० जना हलुका सवारी चालक र १७ जना कार्यालय सहयोगीमध्ये अधिकांश करारमा कार्यरत छन् । मन्त्रालयका काम कारवाही संगठन व्यवस्थापन तथा सर्वेक्षण प्रतिवेदन २०७५ मा दिइएका कार्य विवरण अनुसार अन्तर्गतका विभाग, केन्द्र, विकास समिति तथा कोषमा कर्मचारी कार्यरत रहेका छन् ।

४ मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने सेवा

नयाँ राज्य संरचना अनुसारको संगठन संरचना स्वीकृत भए पश्चात विगतमा वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय र मातहतका निकायबाट प्रदान गरिदै आएका सेवाहरुमा समेत परिवर्तन भएको छ । मन्त्रालयले नेपाल सरकारबाट स्वीकृत कार्य विभाजन नियमावली बमोजिमका विषय क्षेत्रहरुमा सेवा प्रवाह गर्ने सेवा निम्नानुसारका रहेका छन् -

- वन सम्पदाको वैज्ञानिक, समावेशी र सहभागितामूलक व्यवस्थापनद्वारा पारिस्थितिय सेवाको प्रवर्द्धन गर्ने ।
- नेपालमा रहेका सबै प्रकारका वनहरुलाई दिगो वन व्यवस्थापन पद्धति अनुरूप व्यवस्थापन गर्नाका लागि आवश्यक नीति, नियम तथा मापदण्ड तय गर्ने ।
- वन अतिक्रमण, अवैध कटानी तथा चोरी शिकार नियन्त्रणका लागि आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।
- वन श्रोतमा आश्रित समुदायहरुको जीविकोपार्जनमा सुधारको लागि जडिबुटी, पर्यापर्यटन र वन सम्पदामा आधारित वातावरण मैत्री उद्योग व्यवसायको विकास गरी निर्यात प्रवर्द्धनमा सहयोग पुऱ्याउने ।
- वन तथा जलाधार संरक्षणको माध्यमबाट कृषियोग्य भूमिको संरक्षण र उत्पादकत्वमा वृद्धि, पानीमुहान, वन्यजन्तु र जैविक विविधताको संरक्षण, जलवायु शुद्धीकरण जस्ता मानव स्वास्थ्य रक्षा एवं प्रकृति संरक्षण र वातावरणीय स्वच्छता कायम राख्ने ।
- वन स्रोतबाट प्राप्त हुने लाभहरुको समन्यायिक वितरणका लागि आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तनका कारणले पर्न सक्ने सम्भावित असरहरुको आंकलन गरी उपयुक्त अनुकूलन एवं जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- चुरे क्षेत्रको परिस्थितिकीय प्रणालीको दिगो व्यवस्थापन गर्ने ।

डा. रेवती रमण पौडेल
सचिव

- जडिबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कार्यलाई सार्वजनिक र निजी क्षेत्रको साझेदारीमा सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।
- वन तथा वातावरण क्षेत्रका नीति, कार्यक्रम, बजेट र सेवालाई लैङ्गिक तथा सामाजिक रूपमा समावेशी र न्यायोचित बनाउने ।
- वन तथा वातावरण क्षेत्रमा वैदेशिक सहायतालाई राष्ट्रिय हित अनुकूल संचालन गर्ने ।
- वन क्षेत्रको प्रभावकारी संरक्षण, सम्बर्द्धन तथा व्यवस्थापन गर्नको लागि प्रचलित ऐन कानूनमा आवश्यक परिमार्जन गरी संस्थागत सुदृढीकरण र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीलाई सुदृढ गर्ने ।
- रेड (REDD- reducing emissions from deforestation and forest degradation) को अवधारणा अनुसार विश्व व्यापारमा संलग्न हुन आवश्यक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने ।
- वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्नका लागि नीति, मापदण्ड तथा कानूनहरूको निर्माण गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकूलनका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
- वन तथा वातावरण क्षेत्रसँग सम्बन्धित विभिन्न स्रोतबाट प्राप्त उजुरीको सुनुवाई र छानवीन तथा अवस्था अनुसार फर्स्यौट ।

५ सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुर र अवधि

प्रचलित कानून र आर्थिक ऐन नियमानुसार हुने गरेको ।

६ निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी

यस मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न काम कारवाहीमा नेपाल सरकारले जारी गरेको सरकारी निर्णय प्रकृया सरलीकरण निर्देशिका, २०६५ मा व्यवस्था भए अनुसार र प्रचलित कानून अनुसार विभिन्न तहबाट निर्णय हुने गरेको छ । सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ बमोजिम माग गरिने सूचना सम्बन्धमा सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ७ बमोजिम सूचना उपलब्ध गराउने गरिएको छ ।

७ निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी

मन्त्रालयबाट प्रवाह भएको सेवा सुविधाको विषयमा कुनै गुनासो भए वा चित्त नबुझेको खण्डमा मन्त्रालयका मा. मन्त्रीज्यू, सचिवज्यू र सम्बन्धित अन्य पदाधिकारी समक्ष उजुरी गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ । साथै, मन्त्रालयको सम्बन्धित महाशाखा वा शाखासंग सम्बन्धित कामको विषयमा प्रत्यक्ष आई, टेलिफोनमार्फत, निवेदनमार्फत वा इमेलमार्फत समेत उजुरी/गुनासो गर्ने र सोको सुनुवाई गर्ने गरिएको छ ।

८ कार्यक्रमको विवरण

मन्त्रालयको नियमित सेवा प्रवाहका कामका अतिरिक्त स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट अनुसारका निम्न शीर्षक/ उप-शीर्षक अन्तर्गत स्वीकृत कार्यक्रमहरू सम्पादन भएका छन् ।

- १ वन तथा वातावरण मन्त्रालय
- २ नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम
- ३ रेड फरेष्ट्री तथा जलवायु परिवर्तन कार्यक्रम
- ४ पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना

डा. रेवती सुषणा पौडेल
सचिव

- ५ राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम
 - ६ सम्बृद्धिका लागि वन
 - ७ जलवायु उत्थानशिल चुरे कार्यक्रम
 - ८ वन तथा भू-संरक्षण विभाग
 - ९ डिभिजन वन कार्यालयहरू (वन सुरक्षा सैनिक समेत)
 - १० राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम
 - ११ जलाधार संरक्षण तथा सीमसार व्यवस्थापन कार्यक्रम
 - १२ जलाधारमा आधारित जलवायु उत्थानशील जीविकोपार्जन आयोजना
 - १३ जैविक विविधता तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम
 - १४ वनस्पति विभाग
 - १५ जडिवुटी विकास कार्यक्रम
 - १६ वनस्पति अनुसन्धान, संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम
 - १७ राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग
 - १८ राष्ट्रिय निकुञ्ज सुरक्षा टोली (नेपाली सेना)
 - १९ हात्तीसारहरू
 - २० राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्ष आयोजना
 - २१ वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण विभाग
 - २२ वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण आयोजना
 - २३ वातावरण विभाग
 - २४ केन्द्रीय वन तालिम तथा प्रसार केन्द्र
- प्रदेश सरकारलाई सशर्त अनुदान
 - स्थानीय तहलाई सशर्त अनुदान

मन्त्रालय अन्तर्गतका महाशाखा र शाखाले वैशाखदेखि आषाढसम्म सम्पन्न गरेका कार्यहरूको विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छ -

१. प्रशासन महाशाखा

क. कानून तथा फैसला कार्यान्वयन शाखा

- सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा तथा सम्मानित अदालतहरूमा विभिन्न विषयमा १४ वटा लिखित जवाफ तयार गरी पठाइएको
- ५ वटा फैसला कार्यान्वयन भएको
- ३१ वटा राय/परामर्श पेश गरिएको ।
- नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद्को निर्णयको लागि यस मन्त्रालयसंग सम्बन्धित विभिन्न विषयका २० ओटा प्रस्तावहरू तयार गरी अनलाईन दर्ता भएको ।

ख. आर्थिक प्रशासन शाखा

- खर्च तर्फ: यस मन्त्रालयको पूँजीगत खर्च रु. ८,९०,७५० (२४.०७%) भएको छ भने चालु खर्च रु. २६८,०४,८०७।५४ (१५.३४%) भएको ।
- बेरुजु तर्फ: यस अवधि सम्ममा ४२२९७६ (रु. हजारमा) बेरुजु फछ्यौट (२१.७१ प्रतिशत) भएको ।

6

डा. रेवती रमण पौडेल
सचिव

ग. शासकीय सुधार शाखा: उजुरी/गुनासो र सूचना सम्बन्धी विवरण

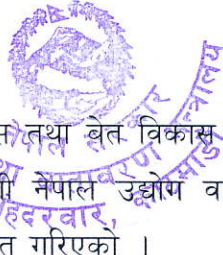
क. उजुरी र गुनासो पठाउने सम्बन्धित निकाय	प्राप्त संख्या	फर्माई संख्या	प्रक्रियामा रहेको संख्या	कैफियत
१. प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	२	०	२	
२. हेलो सरकार कक्ष	१६	८	८	
३. अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	२०	२३	२०	
४. वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा प्रत्यक्ष रूपमा प्राप्त	३	२	३	
ख. सूचनाको हक अन्तर्गत र नियमित रूपमा माग गरिएका र सम्बोधन गरिएका सूचना र जानकारीहरू	माध्यम			
	टेलिफोन	इमेल	पत्र	प्रत्यक्ष
	२३६	२५	१७	२०

२. योजना अनुगमन तथा समन्वय महाशाखा

क. कार्यक्रम तथा योजना शाखा

- आ.व. २०८०/०८१ को लागि रु. १५ अर्ब ४३ करोड ८७ लाखको बजेट तर्जुमा गरेको ।
- विभाग तथा मन्त्रालयको कार्यक्रम तथा बजेट रकमान्तर तथा संशोधन गरेको ।
- अर्थ मन्त्रालयको मिति २०७९/१०/१७ को परिपत्रानुसार रोक्का भएका बजेट, कार्यक्रम फुकुवाका लागि अर्थ मन्त्रालय पठाएको ।
- आ.व. २०८०/०८१ को नीति, कार्यक्रम तथा बजेट वक्तव्यको मस्यौदा तयार गरी प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय र अर्थ मन्त्रालयमा पठाएको ।
- आ.व. २०८०/०८१ देखि २०८२/०८३ सम्मको मध्यकालिन खर्च संरचना तयार गरेको ।
- आ.व. २०८०/०८१ को वार्षिक कार्यक्रम पुस्तिका तयार गरी संसद तथा सरोकारवालाहरूलाई उपलब्ध गराएको ।
- वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण आदेश, २०८० नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को मिति २०८०।०२।०९ मा स्वीकृत भएको ।
- वन्यजन्तुबाट भएको क्षतिको राहत वितरण निर्देशिका, २०८० नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्बाट मिति २०८०।०३।१२ मा स्वीकृत भएको ।

डा. रेवती रमण पौडेल
सचिव

- वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रबाट पेश भएको राष्ट्रिय बाँस तथा खेत विकास रणनीति, २०८० मा राय प्रतिक्रियाको लागि श्री उद्योग विभाग, श्री कृषि विभाग र श्री नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघमा श्रीमान सचिवस्तरको मिति २०८०।०३।१८ को निर्णय अनुसार प्रेषित गरिएको ।
- वनस्पति विभागबाट पेश भएको वनस्पति विभागमा भएका वैज्ञानिक अनुसन्धान एंव खोजको हस्तान्तरण सम्बन्धी कार्यविधि निर्देशिका, २०८० श्रीमान सचिवस्तरको मिति २०८०।०३।२० को निर्णय अनुसार सहमति तथा राय सुझावको लागि श्री अर्थ मन्त्रालय र श्री उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयमा प्रेषित गरिएको ।
- वनस्पति तथा वनस्पति स्रोत सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक, २०८० परामर्श/सहमतिको लागि श्रीमान सचिवस्तरको मिति २०८०।०३।२४ को निर्णय अनुसार श्री अर्थ मन्त्रालयमा प्रेषित गरिएको ।
- दीगो वन व्यवस्थापनको लागि राष्ट्रिय मापदण्ड सहितको निर्देशिका, २०८० परामर्श/सहमतिको लागि श्रीमान सचिवस्तरको मिति २०८०।०३।२४ को निर्णय अनुसार श्री अर्थ मन्त्रालयमा प्रेषित गरिएको ।

ख. अनुगमन तथा मूल्यांकन शाखा

कृयाकलापहरु	मिति/समय/ अवधि	उपलब्धी
<p>प्रगति समीक्षा:</p> <p>क) तेश्रो त्रैमासिक प्रगति समीक्षा</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ मन्त्रालयस्तरीय विकास समस्या समाधान उप समिति(Pre-MDAC) र समिति(MDAC) बैठक सम्पन्न <p>ख) मासिक प्रगति</p> <p>चैत्र, बैशाख र जेष्ठ महिनाको नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्ययोजना बमोजिमको प्रगति प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद् कार्यालयको Online Monitoring Portal मा प्रविष्ट गरिएको ।</p>	<p>वैशाख ०५</p> <p>बैशाख ५, जेष्ठ ५ र असार ५</p>	<p>-आ.व २०७९/०८० को तेश्रो त्रैमासिक अवधिमा भएका निकायगत वार्षिक विकास कार्यक्रमहरुको प्रगति सम्बन्धमा जानकारी ।</p> <p>-यस मन्त्रालय र अन्तरगतका निकायहरुको वार्षिक वजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्ययोजना बमोजिमको मासिक प्रगतिहरु प्राप्त गरि सो को अभिलेखाङ्कन, अनलाइन प्रविष्टि एवं प्रतिवेदन र निकायगत मासिक प्रगति उपर छलफल ।</p>
<p>रिपोर्टिङ्ग</p> <p>क) प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद्को कार्यालयमा गरिएको रिपोर्टिङ्ग</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ राष्ट्रिय सभा, राष्ट्रिय सरोकार तथा समन्वय समितिको वार्षिक प्रतिवेदन कार्यान्वयनको अनुगमन मूल्याङ्कन प्रतिवेदन, २०७९ मा उल्लेखित वन तथा वातावरण मन्त्रालयसंग 	<p>बैशाख ०३</p>	<p>- राष्ट्रिय सभा, राष्ट्रिय सरोकार तथा समन्वय समितिको वार्षिक प्रतिवेदन कार्यान्वयनको अनुगमन मूल्याङ्कन प्रतिवेदन, २०७९ मा उल्लेखित वन तथा वातावरण मन्त्रालयसंग सम्बन्धित निर्देशनहरुको कार्यान्वयन अवस्थाको जानकारी हुने ।</p>

<p>सम्बन्धित निर्देशनहरूको कार्यान्वयन प्रगति पठाइएको</p> <p>➤ वन तथा वातावरण मन्त्रिज्यूको अध्यक्षतामा गठित विषयगत समितिको हालसम्मको प्रगती विवरण तयार गरी पठाईएको।</p> <p>➤ वन तथा वातावरण मन्त्रालय र अन्तर्गत संचालित समयमा सम्पन्न हुन नसकेका आयोजनाहरूको विवरण तयार गरी पठाईएको।</p> <p>➤ राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम सँग सम्बन्धित समस्या समाधान कार्ययोजना तयार गरी पठाईएको।</p> <p>ख) राष्ट्रिय योजना आयोगमा गरिएको रिपोर्टिङ्ग</p> <p>➤ राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको भौतिक र वित्तीय प्रगती राष्ट्रिय योजना आयोगमा पठाईएको।</p> <p>ग) अर्थ मन्त्रालयमा गरिएको रिपोर्टिङ्ग</p> <p>➤ मन्त्रालयगत प्रगति विवरण तयार गरी पठाईएको।</p> <p>घ) अन्य रिपोर्टिङ्ग</p> <p>➤ दिगो विकास लक्ष्य कार्यान्वयन सम्बन्धमा संसदीय अध्ययन तथा मूल्याङ्कनका लागि राष्ट्रिय सभा दिगो विकास तथा सुशासन समितिमा विवरण पठाईएको</p> <p>➤ सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालय, ताहाचल, काठमाण्डौलाई सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, को बाह्रौं संशोधनको व्यवस्था बमोजिमको एकीकृत विवरण तयार गर्ने प्रयोजनार्थ सार्वजनिक निर्माण कार्यका लागि मिति २०७८/१२/०३ गते पश्चात आह्वान भएका यस मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरूसंग सम्बन्धित बोलपत्रहरूको एकीकृत विवरण तयार गरी पठाईएको।</p>	<p>विषयगत समितिको हालसम्मको प्रगती विवरणको सम्बन्धमा जानकारी हुने।</p> <p>असार ०८ - वन तथा वातावरण मन्त्रालय र अन्तर्गत संचालित समयमा सम्पन्न हुन नसकेका आयोजनाहरू सम्बन्धमा जानकारी हुने</p> <p>असार १२ - राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम सँग सम्बन्धित समस्या समाधान कार्ययोजना तयार भई सोही अनुसार कार्यक्रम अघि बढाउन दिशा निर्देश हुने।</p> <p>असार २४ - राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम" को आ.व. २०७९/०८० को तेश्रो त्रैमासिक सम्मको भौतिक र वित्तीय प्रगति विवरण सम्बन्धमा राष्ट्रिय योजना आयोगलाई आवश्यक विवरण उपलब्ध हुने</p> <p>असार ०७ - अर्थ मन्त्रालयबाट प्रकाशित हुने मन्त्रालयगत प्रगति विवरण, २०८० वन तथा वातावरण मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरूसंग सम्बन्धित विवरण प्रशाशित हुने।</p> <p>जेष्ठ ०२ - दिगो विकास लक्ष्य कार्यान्वयन सम्बन्धमा संसदीय अध्ययन तथा मूल्याङ्कनका लागि राष्ट्रिय सभा दिगो विकास तथा सुशासन समितिलाई आवश्यक विवरण प्राप्त हुने</p> <p>वैशाख १० - मिति २०७८/१२/०३ गते पश्चात आह्वान भएका यस मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायहरूसंग सम्बन्धित बोलपत्रहरू सम्बन्धमा जानकारी हुने</p> <p>जेष्ठ १९</p>
--	---

वातावरण तथा जैविक विविधता महाशाखा

- १९ वटा वातावरणीय प्रभाव मुल्याङ्कन अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृत भएको,
- क्षेत्र निर्धारण प्रतिवेदन तथा कार्यसूची ११ वटा स्वीकृत भएको,

9

डा. रेवती रमण पौडेल
सचिव

- ३ वटा पुरक वातावरणीय प्रभाव मुल्याङ्कन अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृत भएको,
- परिमार्जित वातावरणीय व्यवस्थापन योजना १ वटा स्वीकृत भएको,
- १ वटा पुरक वातावरणीय प्रभाव मुल्याङ्कन अध्ययन सहमति दिइएको,

३. जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन महाशाखा

महाशाखा अन्तर्गत गत गत तीन महिनाको अवधिमा भएका कार्यहरू देहाय बमोजिम छन्-

क्र.सं.	क्रियाकलाप	मिति/समय/अवधि	मुख्य सहभागी	उपलब्धी
१	IMCCCC को बैठक सम्पन्न ।	२०८०।०१।२०	वन तथा वातावरण मन्त्रालयका श्रीमान सचिवज्यूको अध्यक्षतामा विभिन्न मन्त्रालयका सहसचिवज्यूहरू	<ul style="list-style-type: none"> • समितिको संरचना तथा कार्यविवरण सम्बन्धमा छलफल गरी प्राप्त सुझावहरू समावेश गरी परिमार्जन गर्ने निर्णय भएको । • सबै विद्यमान निति/रणनीति /योजना तथा संस्थागत र कार्यक्रमगत विषयमा छलफल गरी सबै तह र विषयगत क्षेत्रका नीति तथा योजना र कार्यक्रमहरूमा जलवायु परिवर्तनका विषयहरूलाई मूलप्रवाहीकरण र प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने निर्णय भएको ।
२	NDC Implementation Plan स्वीकृतिका लागि मन्त्रपरिषदमा पेश गरिएको ।	२०८०।०३।१०		NDC Implementation Plan तयार ।
३	Climate Change Adaptation through Sustainable Forest Management परियोजनाको स्थानीय पालिका छनौट, स्थलगत अवलोकन तथा अन्तरक्रिया गरेको ।		केन्द्र तथा प्रदेश सरकारका प्रतिनिधिका साथै उपभोक्ता प्रतिनिधिहरू	कास्की, तनहुँ र स्याङ्जाका ३ वटा Project site छनौट भई योजना तयारीको क्रममा रहेको ।
४	विभिन्न आयोजना सहजीकरण, समन्वय तथा व्यवस्थापकीय काम गरेको ।	निरन्तर	महाशाखा	EbA II, NAP, NCCSP-2, BUR, CCA-SFM, नेपाल जलवायु नमुना कार्यक्रम लगायतका आयोजनाहरूको समन्वय र सहजीकरण सम्बन्धी कार्य भएको ।
५	UNFCCC र अन्य जलवायु सम्बन्धी संयन्त्रको Focal Point भइ काम गरेको ।	निरन्तर	महाशाखा प्रमुख/शाखा प्रमुख	संचार/समन्वय/सहजीकरण भएको ।
६	Climate Change Adaptation Monitoring and Review and Reporting System for National Adaptation Plan Implementation सम्बन्धी विभिन्न सरोकारवालाहरूसँग छलफल/गोष्ठी सम्पन्न ।	२०८०।२।१२	विभिन्न सरोकारवालाहरू	Climate Change Adaptation Monitoring and Review and Reporting System मा सुझाव प्राप्त भएको ।

क्र.सं.	क्रियाकलाप	मिति/समय/अवधि	मुख्य सहभागी	उपलब्धी
७	Improving Food System Resilience for Vulnerable Communities in Nepal through Community based Adaptation परियोजनाको Concept Note तयार गरी पेश गरिएको ।	२०८०।०३।१०		परियोजनाको Concept Note तयार भएको ।
८	जल तथा मौसम विज्ञान विभागद्वारा कार्यान्वयन हुने Flood Risk Mapping सम्बन्धी परियोजनाको प्रस्ताव CTCN मा पेश गरेको ।	२०८०।०२।२१		परियोजनाको प्रस्ताव पेश भएको ।

४. वन तथा जलाधार महाशाखा

महाशाखाले राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त योजनाका लागि राष्ट्रिय/सरकारी वन क्षेत्र उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्य गर्दछ । गत तीन महिनामा विभिन्न आयोजनाको लागि प्रयोग गर्न उपलब्ध गराइएको योजनाहरूको विवरण निम्न रहेका छन् ।

क्र.सं.	प्रस्तावकको नाम	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराईएको वन क्षेत्रफल (हेक्टर)	हटाईने रूख विरूवा संख्या	मन्त्रपरिषदको निर्णयमिति
१	अप्पर रिचेत हाइड्रोपावर प्रा.लि.	माथिल्लो रिचेत खोला जलविद्युत आयोजना (२ मे.वा.)	गोरखा जिल्लाको आरुघाट गा. पा. वडा नं. १ र धार्चे गा. पा. वडा नं. ६ मा रहेको राष्ट्रिय वन	2.7500	80	म.प.वै.सं. 1/०80 मिति २०80/1/5
२	ओमेगा इनर्जी डेभलपर प्रा.लि. बझाङ्ग	सुनिगाड जलविद्युत आयोजना (११.०५ मे.वा.)	बझाङ्ग जिल्लाको जयपृथ्वी न.पा. वडा नं. ११, सुर्मा गा.पा. वडा नं. १ तथा तेलकोट गा.पा. वडा नं. १ र २ मा रहेको राष्ट्रिय वन	4.8400	47	म.प.वै.सं. 1/०80 मिति २०80/1/5
३	ब्लु इनर्जी प्रा.लि.	सुपर त्रिशुली जलविद्युत आयोजना (१०० मे.वा.)	चितवन जिल्लाको इच्छाकामना गा.वि.स. वडा नं. ३, गोरखा	21.9600	2,061	म.प.वै.सं. ३/०80 मिति २०80/1/१९

11

डा. रेवती रसिया पौडेल
सचिव

			जिल्लाको गा.पा. र सहिद लखन गा.पा. मा रहेको राष्ट्रिय वन			
४	नेपाल विद्युत प्राधिकरण, काठमाण्डौ	माथिल्लो मोदी जलविद्युत आयोजना (18.2 मे.वा.)	कास्की जिल्लाको अन्नपूर्ण गा.पा. वडा नं. १० घान्द्रुकमा रहेको अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र अन्तर्गतको सरकारी वन क्षेत्र	1.4789	0	म.प.वै.सं. ३/०८० मिति २०८०/१/१९
५	नेपाल विद्युत प्राधिकरण, काठमाण्डौ	नयाँ मोदी जलविद्युत आयोजनाको १३२ के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	डिभिजन वन कार्यालय पर्वत र डिभिजन वन कार्यालय कास्कीले व्यवस्थापन गरेको राष्ट्रिय वन	18.6297	3,597	म.प.वै.सं. ९/०८० मिति २०८०/२/१२
६	सभापोखरी हाईड्रोपावर प्रा.लि.	लंखुवाखोला जलविद्युत आयोजना (५ मे.वा.)	संखुवनसभा जिल्लाको सभापोखरी गा.पा. वडा नं. २, ३ र ६ मा रहेको राष्ट्रिय वन	0.6780	72	म.प.वै.सं. १०/०८० मिति २०८०/२/१४
७	सानिमा मिडिल तमोर हाईड्रोपावर लिमिटेड	मध्य तमोर जलविद्युत आयोजनाको २२० के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	ताप्लेजुङ्ग जिल्लाको मिक्वाखोला गा.पा. देखि शुरु भइ मौवाखोला गा.पा. सम्मको राष्ट्रिय वन	3.3700	229	म.प.वै.सं. १०/०८० मिति २०८०/२/१४
८	भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय बागमती प्रदेश	सिन्धुली जिल्ला स्थित सिन्धुलीमाडी- भुमेस्थान-चकमके- उदयपुर कटारी (14.56 कि.मि.) सडकखण्ड	डिभिजन वन कार्यालय, सिन्धुलीमाडी, सिन्धुलीले व्यवस्थापन गरेको राष्ट्रिय वन	5.5440	764	म.प.वै.सं. १०/०८० मिति २०८०/२/१४
९	माथिल्लो मैलुङ खोला जलविद्युत लिमिटेड	माथिल्लो मैलुङ खोला जलविद्युत आयोजनाको १३२ के. भी. प्रसारण लाइन आयोजना	रसुवा र नुवाकोट जिल्लामा रहेको राष्ट्रिय वन	8.8986	433	म.प.वै.सं. १३/०८० मिति २०८०/२/२४

डा. रेवती रमण पौडेल
सचिव

१०	चलचित्र विकास बोर्ड	अत्याधुनिक चलचित्र छायाँङ्कन स्टुडियो निर्माण आयोजना	काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लाको बनेपा नगरपालिका वडा नं. १० र १३ मा रहेको बाहुनडाँडा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहले व्यवस्थापन गरेको राष्ट्रिय वन	२५०८५	म.प.वै.सं. २१/०८० मिति २०८०/३/२६
				७०.६५७७	७,२८६

९ सूचना अधिकारी र प्रमुखको नाम र पद

प्रमुखको नाम र पद	सूचना अधिकारीको नाम र पद
डा. रेवती रमण पौडेल का.मु.सचिव	निर्मला थापा उप-सचिव

१० ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिकाको सूची

मन्त्रालयको कार्य क्षेत्रसंग सम्बन्धित ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिका निम्न बमोजिम छन्-

- वन ऐन, २०७६ र वन नियमावली, २०७९
- वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ र नियमावली, २०७७
- राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९
- संकटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको अन्तराष्ट्रिय व्यापार नियन्त्रण ऐन, २०७३ र नियमावली, २०७६
- संकटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार नियन्त्रण नियमावली, २०७६
- राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण नियमावली, २०३०
- राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष ऐन, २०३९
- वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ तथा वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७
- भू तथा जलाधार संरक्षण ऐन, २०३९ तथा नियमावली, २०४१
- नेपाल वन सेवा (गठन, समूह, तथा श्रेणी) विभाजन र नियुक्ति नियमहरू, २०५१
- मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२
- संरक्षण क्षेत्र सरकारी व्यवस्थापन नियमावली, २०५७
- संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५३
- वन्यजन्तु आरक्ष नियमावली, २०३४
- हिमाली राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०३६

डा. रेवती रमण पौडेल
सचिव

- खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०४४
- बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०५३
- कञ्चनजङ्गा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०६४
- शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०७६
- काठ दाउरा संकलन तथा विक्रि वितरण निर्देशिका, २०७३
- सामुदायिक वन उपभोक्ता समुहको आर्थिक कार्यविधि निर्देशिका, २०७३
- राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त योजनाको लागि राष्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७४
- सामुदायिक वनको काठ दाउरा संकलन तथा विक्रि वितरण निर्देशिका, २०७१
- वन्यजन्तुवाट हुने क्षतिको राहत सहयोग निर्देशिका, २०६९
- सुनाखरी संकलन तथा खेती विकास (कार्यविधि) निर्देशिका, २०६९
- सामुदायिक वनको निर्देशिका, २०५२
- खोटो संकलन (कार्यविधि) निर्देशिका, २०६४
- जिल्ला वन पैदावर आपूर्ति समितिको (कार्यविधि) निर्देशिका, २०६३
- निजी वन निर्देशिका, २०६८

११. मन्त्रालयले प्राप्त गरेको बैदेशिक सहायता, ऋण, अनुदान सम्बन्धी विवरण

चालु आ. व. मा मन्त्रालयले कुल रु. २२७६००० हजार बैदेशिक सहायता प्राप्त गरेकोमा अनुदानतर्फ रु. २१०८२०० हजार र ऋण रु. १६७८०० हजार रहेको छ ।

१२. मन्त्रालयको सूचनाहरू अन्यत्र प्रकाशन भएका वा हुने भएको भए सोको विवरण

यस मन्त्रालयका सूचनाहरू अद्यावधिक रूपमा मन्त्रालयको Website: www.mofe.gov.np मा अपलोड गर्ने र कतिपय सूचनाहरू सूचनापाटीमा पनि टाँस गर्ने गरिएको छ । साथै माताहतका निकायहरूले पनि आफ्ना सूचनाहरू आ-आफ्ना website मा अद्यावधिक गर्ने गरेका छन् ।

सूचनाको हक सम्बन्धी नियमावली, २०६५ को नियम ३ बमोजिमको विवरण

क. अघिल्लो आर्थिक वर्षमा सञ्चालन गरेको कार्यक्रम वा आयोजना

- आ. व. २०७९/८० मा मन्त्रालयको स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट अनुसारका जम्मा २४ वटा शीर्षक/उप-शीर्षकमा चालु र पूँजिगत तर्फको जम्मा विनियोजित बजेट (रु.हजारमा) जम्मा रु.१३०८९५६३ मध्ये १०४५७२६७ खर्च भई चालु खर्चको वित्तीय प्रगति ८४.५६ प्रतिशत पूँजिगतको ७१.९८ प्रतिशत भई जम्मा ७९.८९२ प्रतिशत भएको ।

ख. मन्त्रालको वेबसाईट र इमेल

- www.mofe.gov.np
- email: info@mofe.gov.np

डा. रेवती शर्मा पौडेल
सचिव

ख१. मन्त्रालयले प्राप्त गरेको वैदेशिक सहायता, ऋण, अनुदान एवं प्राविधिक सहयोग र सम्झौता सम्बन्धी विवरण

बजेट उपशीर्षक	दातृ संस्था	स्रोत	जम्मा (रु.हजारमा)
नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम	युएन-जीइएफ	सोझै भुक्तानी अनुदान	८९०००
	डब्लुएफपी	सोझै भुक्तानी अनुदान	१३५०००
	जिसिएफ	सोझै भुक्तानी अनुदान	१७००००
रेड फरेष्ट्री तथा जलवायु परिवर्तन कार्यक्रम	वर्ल्ड बैंक-ट्रष्ट कोष	सोझै भुक्तानी अनुदान	११४९००
	वर्ल्ड बैंक-ट्रष्ट कोष	शोधभर्ना हुने अनुदान	३०००
पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना	आइफाड	शोधभर्ना हुने अनुदान	१८८०००
सम्बृद्धिका लागि वन	वर्ल्ड बैंक-ट्रष्ट कोष	शोधभर्ना हुने अनुदान	१४२८००
जलवायु उत्थानशील चुरे कार्यक्रम	जिसिएफ	नगद अनुदान	६७६६००
जलाधारमा आधारित जलवायु उत्थानशील जीविकोपार्जन आयोजना	युएनडिपी	सोझै भुक्तानी अनुदान	२५१००
	युएन-जीइएफ	सोझै भुक्तानी अनुदान	२८४९००
जैविक विविधता तथा जलाधार व्यवस्थापन	जिसिएफ	नगद अनुदान	२७८९००
	आईडिए	शोधभर्ना हुने ऋण	१६७८००
जम्मा			२२७६०००

ख२. मन्त्रालयले संचालन गरेको कार्यक्रम र सोको प्रगति प्रतिवेदन

मन्त्रालयले संचालन गरेको कार्यक्रमको विवरण खण्ड ८ मा र एकमुष्ट प्रगति माथि खण्ड ८ मा उल्लिखित छ ।

ख३. मन्त्रालयले वर्गीकरण तथा संरक्षण गरेको सूचनाको नामावली र त्यस्तो सूचना संरक्षण गर्न तोकिएको समयावधि

- वर्गीकरण र संरक्षणको विशेष व्यवस्था हालसम्म नगरिएको तर प्रचलित ऐन नियमानुसार अन्य कार्य गर्ने गरिएको ।

ख४. मन्त्रालयमा परेका सूचना माग सम्बन्धी निवेदन र सोउपर सूचना दिइएको विषय

१. रुख कटान र खेर गइरहेको काठजन्य वस्तुहरुको तथ्याङ्क
२. वातावरणीय प्रभाव मुल्याङ्कन/EIA का विषयहरु
३. डढेलो, अनधिकृत कब्जा, तस्करी लगायतको कारण वन विनासको तथ्याङ्क
४. कर्मचारीको विवरण
५. समसामयिक विषय र सामान्य जानकारी- जस्तो: मन्त्रालयको कामकाज, मन्त्री सचिवको समयमा पदस्थापन नभएको विषय, मन्त्रालयमा सुशासनको अवस्था लगायत अन्य सामान्य जानकारी

ग. मन्त्रालयका सूचनाहरु अन्यत्र प्रकाशन भएका वा हुने भएको भए सोको विवरण

- वेबसाइट, सूचनापाटी वा कतिपय सूचना सार्वजनिक पत्रपत्रिकामा प्रकाशन हुने गरेको ।

समाप्त

डा. रेवती रमण पौडेल
सचिव